

De geschiedenis van ENPS

- door Dirk Goes -

Op 27 september 1936 werd de Eerste Nederlandse Populaire Schaakschool opgericht door Cornelis Christiaan Slop. In die tijd was schaken nog een sport die voornamelijk in de gegoede klasse werd gespeeld, en Slop, een door socialistische idealen bevrogen man, stond de verheffing van de schakende arbeider voor ogen. Een eerste poging bij zijn club DOS had geen resultaat, en na overleg met Max Euwe, op dat moment regerend wereldkampioen, besloot hij een schaak-school op te richten om zijn doel te bereiken, een school waar geen taal of rekenen werd gedoceerd, maar Siciliaans en Koningsgambiet, uiteraard tegen arbeidersvriendelijke prijzen. Het cursusgeld bedroeg f 10 per jaar, werklozen en jongeren tot 18 jaar betaalden f 7,50. Speeltijden waren vrijdagsavonds van 20.00 tot 23.00 uur en zondags van 10.00 tot 13.00 uur.

De lessen werden gegeven in het gebouw van de Theosofische Vereeniging, Tolstraat 162. Hoofd der school, ook wel 'algeheel leider' genoemd, was Jan Reiss. Reiss was werkzaam bij de Amsterdamsche Bestuurdersbond, en bij deze vakbond hield hij zich bezig met het geven van cursussen aan werklozen. De school voorzag duidelijk in een behoefte, want in 1937 hadden reeds 100 cursisten zich ingeschreven. In 1941 werd een schoollokaal betrokken in de Sint Willebrordusstraat 19.

Van alle docenten was Euwe uiteraard de bekendste, maar hij was beslist niet de enige. Sterke hoofdklassers als Spinhoven, Boas, Van Scheltinga en Gans kwamen regelmatig langs om lessen te verzorgen. Opmerkelijk was dat de docenten voor hun diensten niet werden betaald, men zag het zuiver als vrijwilligerswerk.

In de eerste jaren van haar bestaan was ENPS nog geen lid van de Amsterdamse Schaakbond. Een eerste poging daartoe werd in 1939 door de overige leden met nipte meerderheid tegengehouden, waarschijnlijk omdat de clubs vreesden hun bij ENPS studerende leden kwijt te raken. Een nieuwe poging, een jaar later, was wel succesvol. Op voorspraak van de bevriende verenigingen Nieuwendam, DVS en De Raadsheer werd ENPS met 20 stemmen voor, 7 tegen en 4 blanco geaccepteerd als lid, op voorwaarde dat niet aan de competitie, noch aan persoonlijke kampioenschappen kon worden deelgenomen.

Met het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog verscheen de Duitse bezetter ten tonele. Daar zaten de meeste mensen uiteraard niet op te wachten, maar elk nadeel heeft zijn voordeel. De Duitsers wilden het verenigingsleven zoveel mogelijk organiseren (uiteraard met als doel om het aldus gemakkelijk te kunnen controleren), en ENPS mocht zonder restricties meedoen aan de competitie. De eerste officiële wedstrijd die ENPS speelde was op 18 mei 1941, toen voor de ASB-beker werd gespeeld tegen de schaakvereniging Max Euwe. Deze wedstrijd ging kansloos met 7-3 verloren, waarbij moet worden aangetekend dat Max Euwe in die tijd één van de sterkste verenigingen binnen de ASB was.

In september 1941 werd het eerste lustrum gevierd met de organisatie van een groot toernooi, waaraan werd meegedaan door 152 spelers. De eregroep, een zeskamp, werd gewonnen door Euwe en Kmoch met 4 uit 5, vóór Van Steenis en Landau (2) en Spinhoven en Scheffer (1½). Tegenwoordig zijn er bij toernooien geldprijzen te winnen, maar in die tijd gold dat nog als *not done*. Amateurisme werd nog als een deugd beschouwd, en de winnaars van de diverse groepen gingen naar huis met prijzen in natura, zoals rollades, worsten, wijn, sigaren, likeur en sigaretten.

Na de bevrijding, waarbij met bittere weemoed moest worden vastgesteld dat vele tientallen Joodse cursisten de oorlog niet hadden overleefd, hernam het schaakleven langzaam maar zeker zijn loop. Opvallend was een wedstrijd van ENPS in het seizoen 1946/1947 om de ASB-cup tegen Het Probleem. De uitslag was 5-5, en Het Probleem bekerde verder op grond van het feit dat zij de bezoekende vereniging was! Het equivalent van in uitwedstrijden gescoorde doelpunten bij voetbal, kennelijk in die tijd gebruikelijk ....

Kort na de oorlog verhuisde ENPS liefst driemaal in een tijdsbestek van drie maanden. Vanaf oktober 1945 werd gespeeld in Huize De Graaf, Amsteldijk 10, een maand later in Café Atlantic, Westeinde 26, en in februari 1946 verkaste men naar De Lange Pier in de Pieter Aertzstraat 106. Op dat adres werd op vrijdag 27 september 1946 het 10-jarig bestaan gevierd. Eerst receptie van 19.30 tot 20.30 uur, daarna een gongwedstrijd met muziek. Op zondag 29 september was er een cabaretavond in Huize Pax, en het feest werd afgesloten met een groot toernooi van 11 tot en met 15 november in samenwerking met de verenigingen Landlust en Het Probleem.

In maart 1948 moest er alweer met materiaal worden gesjouwd. De Lange Pier verhuisde naar de Govert Flinckstraat 64, en ENPS ging met ze mee. Erg lang hielden ze het er niet vol, want in september 1948 moesten de verhuisdozen alweer worden ingepakt. Ditmaal vond men domicilie in het pand Quellijnstraat 92. In datzelfde jaar trad Jan Reiss om gezondheidsredenen af na 12 jaar voorzitterschap. Hij werd opgevolgd door de heer Hofstede.

In 1948 werd er een clublied geschreven door ene Han Risée, pseudoniem van de artiest Henri C. van Praag. De tekst is in onze moderne ogen van een tenenkrommende oubolligheid, maar kennelijk ging het er in 1948 nog in als koek. De tekst luidt als volgt:

Eerste couplet	Refrein	Tweede couplet
Om lid van deze club te zijn Beschouw je als een eer Daar is ook alle reden voor Dat merk je telkens weer De clubgeest is er steeds okay 't is wijd en zijd bekend Er kan je niets gebeuren als Je ENPS'er bent	E.-N.-P.-S. Boekt menigmaal succes E.-N.-P.-S. Geeft vele clubs een les E.-N.-P.-S. We staan steeds op de bres Tot bloei van de vereniging E.-N.-P.-S.	Als onze club een wedstrijd heeft Is iedereen present Je zorgt wel dat je in geen geval Die dag verhinderd bent Je zet je dan vol energie Vol strijdlust aan het bord En voelt je heus een steunpilaar Als er gewonnen wordt

Op zondag 6 november 1950 organiseerde ENPS een bijzondere avond, waarbij clubicoon Klaas Mastenbroek de strijd aanbod met de kampioen van Amsterdam, Gerard Telleman. Deze speelde stilzwijgend, terwijl Mastenbroek met de toeschouwers mocht overleggen. Een interessant experiment, dat enkele keren werd herhaald.

In september 1955 speelden de twee sterkste leden van ENPS, Klaas Mastenbroek en Ger van Leyden, simultaan tegen eigen leden en lezers van het weekblad 'Echo'. Mastenbroek scoorde 75% en Van Leyden 80%. Deze avond leverde ENPS zeven nieuwe leden op!

Klaas Mastenbroek, de naam is gevallen .... Deze oer-ENPS'er meldde zich in 1938 op 17-jarige leeftijd aan als veelbelovend cursist en ontpopte zich al spoedig tot de sterkste aller ENPS'ers. Mastenbroek, geboren op 2 juli 1920, was een fenomeen die vele malen kampioen van ENPS werd en er een gewoonte van maakte zijn partijen met speels gemak te winnen, wat veel respect afdwong. Lange tijd gold hij als een van de sterkste schakers van Amsterdam. In 2002 werd hij benoemd tot erelid. Vanaf 2004, toen het wat minder ging met zijn gezondheid, werd hij bij toerbeurt opgehaald en thuisgebracht door Ronald Post, Niek Verweij en Kees Bakker. Op 12 april 2008 overleed Klaas Mastenbroek na een lidmaatschap van meer dan 70 jaar.

Op deze foto uit 1940 poseren de cursisten gewillig voor de camera. Geconstateerd moet worden dat de stropdassen- en kostuumverkopers goede zaken deden in die tijd. Staand uiterst rechts Klaas Mastenbroek.

Inmiddels zat ENPS alweer enkele jaren in de Quellijnstraat, hoogste tijd om maar weer eens te verhuizen. Vanaf oktober 1953 werd gespeeld in 'De Poort van Weesp', Sarphatistraat 52A, maar ook daar hield men het niet lang vol. Vanaf juli 1954 werd geschaakt in koffiehuis G. Bentum in de Tweede Jan Steenstraat 3, en met ingang van augustus 1955 werd Huize Westeinde, Westeinde 3, de plaats van handeling. Daar wist men het waarachtig zes jaar vol te houden. In mei 1961 verhuisde ENPS naar het Oranjehuis, Van Ostadestraat 153, en was er na vele omzwervingen dan eindelijk een stabiele locatie gevonden. ENPS zou uiteindelijk 45 jaar in het Oranjehuis spelen.

In 1955 verbrak de Amsterdamse Schaakbond de betrekkingen met de KNSB omdat men het niet eens was met het gevoerde financiële beleid. Als reactie op dit besluit werd door verenigingen die trouw wilden blijven aan de KNSB de zogeheten Hoofdstedelijke Schaakbond opgericht, en ineens moest er worden gekozen bij welke bond men zich wilde aansluiten. Zoals de meeste wat kleinere verenigingen koos ENPS ervoor om bij de ASB te blijven. Gevolg was wel dat er niet kon worden gepromoveerd naar de KNSB-competitie en dat de Hoofdklasse ASB het hoogst haalbare was, maar gezien de speelkracht van het eerste team achtte men destijds promotie naar de KNSB-competitie toch al geen haalbare kaart. De scheuring in de Amsterdamse schaakwereld zou 14 jaar duren en pas op 25 maart 1969, bij de oprichting van de SGA, tot het verleden behoren.

Ter gelegenheid van het 25-jarig jubileum werd er in september 1961 een massakamp gespeeld tegen schaakvereniging Het Witte Paard, die ook in het Oranjehuis speelde, zij het op een andere avond. Na afloop hossen in gebouw Helvetia aan de Ceintuurbaan 103, waar de 36 leden werden vergast op een gezellige avond met dans, spelletjes en voordrachten, met onder andere optredens van een accordeonist/pianist en de plaatselijk wereldberoemde conferencier J. de Bree.

Eind jaren '60, begin jaren '70, moest vrij kort na elkaar afscheid worden genomen van enkele mannen van het eerste uur. Jan Reiss, de legendarische eerste voorzitter van ENPS, overleed op 21 april 1969 en oprichter Cornelis Slop verwisselde in 1972 het tijdelijke met het eeuwige.

In de loop der jaren begon het ledental van ENPS langzaam maar zeker af te brokkelen. Het kostte steeds meer moeite om twee externe teams in te schrijven, en hierdoor genoodzaakt werd in 1974 besloten een verstandshuwelijk aan te gaan met huisgenoot Het Witte Paard, waarop de naam van de club werd gewijzigd in ENPS/HWP. Door deze fusie was er weer genoeg mankracht voor drie externe teams.

Het Witte Paard was overigens een club met een boeiende naamgeschiedenis. Voor de oorlog heette het de Rode Toren en was het, zoals uit de naam is af te leiden, een uitgesproken communistische vereniging, zoals er wel meer waren in die tijd. De Duitsers waren, om het eens eufemistisch te zeggen, minder gecharmeerd van de bolsjewistische naam 'De Rode Toren', en men werd gesommeerd een andere naam aan te nemen. Dat werd s.v. Richard Reti. In 1947 werd gefuseerd met s.v. Het Zwarte Paard en de nieuwe naam werd Het Witte Paard.

Op vrijdag 23 november 1979 was er een buitengewone ledenvergadering, mede namens zes andere leden bijeengeroepen door Paul Deken. Hij kwam met voorstellen ter verbetering van de kwaliteit in de vereniging in organisatorische zin, een en ander om de in zijn ogen "dooie vereniging" nieuw leven in te blazen. Enkele van zijn eisen:

- * Wijziging en vereenvoudiging van het competitiesysteem.
- * Geconstateerd werd dat bestuursleden niet of nauwelijks deelnamen aan alle bondsactiviteiten, waarmee waarschijnlijk werd bedoeld aanwezigheid bij de gedelegeerdenvergaderingen. De groep Deken stelde twee personen kandidaat van wie zij wisten dat ze meer tijd aan deze functies konden besteden.
- * Voorgesteld werd de naam van de vereniging te wijzigen in 'het Amsterdamse schaakgezelschap Timman', kortweg 'Timman'.
- * De statuten en het huishoudelijk reglement moesten op de schop.

De Algemene Ledenvergadering stemde de door de groep Deken ingediende voorstellen af, waarop de zeven hun lidmaatschap van ENPS beëindigden en een nieuwe vereniging begonnen, aanvankelijk E'80 genoemd, niet veel later ES'80.

In 1986 bestond ENPS 50 jaar, en je zou verwachten dat een dergelijke mijlpaal op grootse wijze zou worden herdacht, maar daar is niets over terug te vinden in de annalen. Naar alle waarschijnlijkheid is het niet of nauwelijks gevierd, mogelijk omdat de vereniging rond die tijd in een crisis zat. Het aantal leden liep dusdanig terug dat er zelfs over werd gedacht de club op te heffen, en het was duidelijk dat er iets moest gebeuren. Voorafgaand aan de eerstvolgende ledenvergadering bereidde Ronald Post samen met Paul Duchateau en Frans van Dalen een staatsgreep voor, en het zittende bestuur, onder voorzitterschap van Walter Kappelhof, werd met één stem verschil naar huis gestuurd. Frans van Dalen werd de nieuwe voorzitter.

Of het nou aan het nieuwe bestuur lag of aan iets anders, feit was dat het ledental in vrij korte tijd steeg van 23 naar meer dan 40. Met name Ronald Post toonde zich zeer vindingrijk in het bedenken van plannen om leden te werven:

- * Er werden zogeheten 'rode toren-avonden' georganiseerd, waar ieder niet-lid van harte welkom was en voor slechts f 1,50 per avond kon meeschaken.
- * Met enige regelmaat kwamen de verenigingen Het Probleem, Caissa, Abcoude, ES'80, Oosten Toren en De Raadsheer met twee viertallen bij ENPS spelen. Het leverde lidmaatschappen op van Erik van Rijkom en Jan Velde.
- * Er werd vriendschappelijk gespeeld tegen vrouwenclub Chesspot, waarbij, heel attent, het ENPS-team niet al te sterk werd gemaakt. "Uitslag onbekend en onbelangrijk" werd er in het clubblad geschreven, dus er zal wel verloren zijn. Na afloop van deze wedstrijd meldden de toekomstige bestuursleden Cora Kok en Marike Dokter zich aan als lid.
- * Er werden schaakreisjes gemaakt naar Luxemburg, en er werden zeilweekends georganiseerd.
- * Behalve een begenadigd schaker is Ronald ook een enthousiast bridger, en hij nam zijn vrienden mee naar ENPS om daar te komen bridgen. Plaats zat in de Oranjekerk, en wel zo gezellig. Op een gegeven moment werd het aantal bridgers zo groot dat een echte bridgevereniging kon worden opgericht, uiteraard ENPS genoemd. Het eerste jaar zaten de bridgers tussen de schakers, maar dat leverde wat geluidsoverlast op, en in 1991 werden de groepen gescheiden. De bridgers namen de bovenzaal in gebruik.
- * De bridgers hadden materiaal nodig, en Ronald toog samen met Frans van Dalen naar het nabijgelegen café Quibus aan het Van der Helstplein om te onderhandelen over sponsoring. Dat viel in goede aarde. "Noem maar een bedrag" zei eigenaar Peter, Ronald vroeg om f 1.800 voor het eerste jaar, een deal werd gesloten en met een paar biertjes bezegeld, en ENPS ging voortaan onder de naam ENPS/Quibus door het leven. Van de eerste buit werd bridgemateriaal aangeschaft. Het tweede jaar werd een minder hoog bedrag gevraagd en gekregen, dat voor tweederde werd besteed aan schaakactiviteiten. Aan de sponsoring door Quibus kwam in 2009 een eind, wat tot gevolg had dat het toevoegsel 'Quibus' uit de clubnaam verdween en ENPS weer gewoon ENPS ging heten.

Met de groei van het ledental nam ook de schaakkracht toe. In het verleden waren kampioenschappen schaars, en als er al eens wat te vieren was dan werd er doorgaans vrij snel daarna weer gedegradeerd, maar de jaren '90 en volgende waren gouden tijden voor ENPS. Gemeten vanaf de staatsgreep door de groep Post in 1990 werden er 16 kampioenschappen behaald. De materiaalkast moet uitpuilen van al die kampioensklommen! En ach ja, natuurlijk werd er ook wel eens gedegradeerd, maar dat is weer een heel ander verhaal ....

Aan het begin van het seizoen 2014/2015 zorgde de komst van topspelers Tom Bottema en Aran Köhler voor een enorme *boost*. Het lidmaatschap van Tom ging overigens niet zonder slag of stoot, want toen secretaris Pieter Oldenhove werd verzocht hem in te schrijven als lid voerde hij deze opdracht niet uit omdat hij dacht dat hij in de maling werd genomen. Een kanjer als Tom bij ENPS, dat was natuurlijk volstrekt ondenkbaar, maar het bleek toch echt werkelijk waar te zijn ....

Om wat terug te doen voor sponsor Quibus bedacht Ronald het kroegloperstoernooi, dat inmiddels niet meer is weg te denken uit de Amsterdamse schaakwereld. De formule werd gejat uit de bridgewater, waar dergelijke toernooien al veel langer bestaan. Op zondag 14 juni 1992 was de primeur voor het schaken, en er kwamen 42 paren opdraven. Het evenement werd georganiseerd in samenwerking met De Raadsheer, en de organisatie was in handen van Ronald Post, Gerie Opgenhaffen, Ben Kamp, Marike Dokter en Cora Kok. Een jaar later konden 80 paren worden ingeschreven en werd het organisatie-team versterkt met Paul Scheermeijer (van s.v. Het Probleem) en Mieke van der Meulen.

Tegenwoordig zit het toernooi aan zijn plafond met 100 à 110 paren en maakt ook Bas Jonkers deel uit van de wedstrijd-leiding. Inmiddels is het kroeglopersconcept al vele malen door andere steden gejat, maar ENPS was in 1992 de eerste!

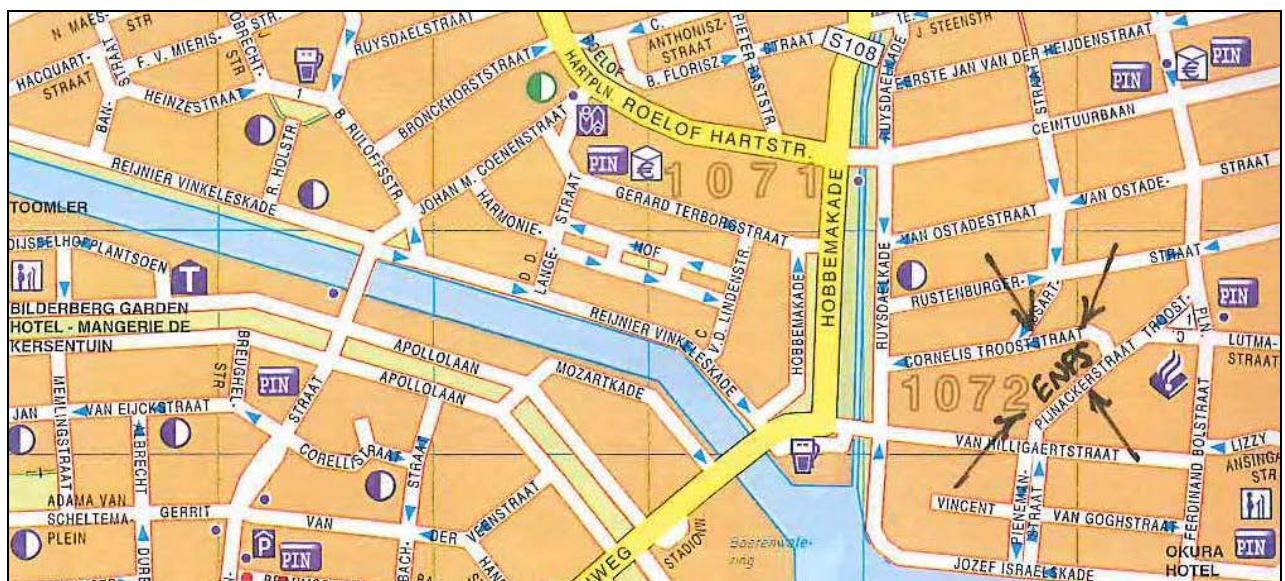
In 1996 werd het 60-jarig jubileum gevierd met een weekendtoernooi, dat werd gesponsord door stadsdeel De Pijp en Rijkschool Broadway. Gespeeld werd in buurthuis Don Bosco, het speellokaal van s.v. Oosten/Toren in de James Wattstraat. Aardig detail was dat er gedurende de eerste twee uur van elke partij niet mocht worden gerookt, wat in die tijd nog zeer bijzonder was.

Het getal 60 kwam prominent voor in de prijzengelden:

- * Eerste prijs: 60 tientjes en 60 vijfjes (f 900).
- * Tweede prijs: 60 tientjes (f 600).
- * Derde prijs: 60 vijfjes (f 300).
- * Vierde prijs: 60 knaken (f 150).
- * Vijfde prijs: 60 pieken (f 60).

Het toernooi werd met 5½ uit 6 gewonnen door Aran Köhler en de Amerikaan Joseph Fang, die kort daarna internationaal meester zou worden. Jan Velde was met een score van 4 uit 6 de beste ENPS'er. Er waren 56 deelnemers, waarvan 14 ENPS'ers.

Zoals gezegd speelde ENPS vanaf 1961 in het Oranjehuis in de Van Ostadestraat. Dat kreeg echter in 2006 een nieuwe bestemming, en de beheerder zegde het contract per 1 november 2006 op. Het op steenworp afstand van het Oranjehuis gelegen Afrikahuis bleek na wat aanloopproblemen een acceptabel alternatief, maar dat was na één jaar alweer voorbij, op naar Sporthal De Pijp. Ook dat verblijf duurde slechts één jaar, en eind november werd er verhuisd naar de bokschool aan de Albert Cuyppstraat. In de zomer van 2010 deed de mogelijkheid zich voor de ruimte van de Vredeskerk te huren, en daar zit ENPS nu al zes jaar naar volle tevredenheid. In totaal heeft ENPS op 14 verschillende locaties gespeeld.

In 2012 werd het 75-jarig jubileum gevierd. Het feest bestond uit de volgende componenten:

- * Een toernooi in het clublokaal, dat met 5½ uit 6 werd gewonnen door Bert Schaefers. Vervolgens werd het clublied gezongen en een lezing over Klaas Mastenbroek gehouden.
- * Een boottocht over het IJ naar restaurant Noorderlicht, waar een lichte doch voedzame maaltijd werd gebruikt.
- * Naborrelen tot in de kleine uurtjes in café Plakhoek.

De laatste jaren werden er enkele sportieve successen gerealiseerd. In het seizoen 2013/2014 eindigde ENPS 1 op een derde plaats in de Promotieklasse, en omdat de nummer 2, Caissa 7, geen gebruik wenste te maken van het recht op promotie naar de 3e klasse van de KNSB, kwam ENPS daarvoor in aanmerking. Het KNSB-avontuur zou slechts een jaar duren, maar het was mooi zolang het duurde. En dan de SGA-cup! In de laatste vier seizoenen werd telkens de finale bereikt, en liefst drie keer was ENPS succesvol.

Moge het de vereniging tot in lengte van jaren goed blijven gaan.